

HEIDEGGER'İN İKİ NIETZSCHE'Sİ

Feyruze CILIZ*

ÖZ

Heidegger 1936-1940 yılları arasında Nietzsche üzerine dersler ve seminerler verir. 1961 yılında ise bu çalışmalarını Nietzsche adında kitaplaştırır. Orijinali iki ciltten oluşan bu eserin ilk bölümünde Heidegger Nietzsche'nin varlık tarihi bakımından önemini ve yerini belirlemeye çalışır. Bu bölümde Nietzsche pre-Sokratik düşünceye uzanan ve sonrasında unutulmuş Varlık sorununun hiç olmadığı kadar insanın uzağına düştüğünü ve her şeye değer biçen düşünce tarzının diğer varolanlarla birlikte insanı da makineleştirdiğini iddia eder. Son tahlilde Nietzsche'nin felsefesi bir yıkım metafiziği haline alır. Bu doğrultuda makale, Heidegger Nietzsche'yi yorumlarken neden iki farklı bakış açısı geliştirmiştir, iki farklı Nietzsche ifadesi içinde hangi düşünceleri barındırır, bu bağlamda Heidegger'in Nietzsche yorumunu anlaşılır kılmak için nasıl bir yol izlenmelidir gibi sorulara yanıt arayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Varlık, Metafizik, Ebedi dönüş, Güç istenci, Makineleşme

HEIDEGGER'S TWO NIETZSCHES

ABSTRACT

Heidegger gives lectures and seminars on Nietzsche between the years of 1936-1940. In 1961, he publishes these works in a book called Nietzsche. In the first part of this work, originally consisted of two volumes, Heidegger tries to determine the importance and place of Nietzsche in the history of Being. In this part, Nietzsche gains Heidegger's acclaim as a thinker who reaches back to pre-Socratic thought and revives the forgotten question of Being. After 1937 Heidegger gives up his affirmative interpretation of Nietzsche and takes a critical stance against him. Heidegger claims that in Nietzsche's philosophy, the question of Being has fallen further away from human than it has ever been and Nietzsche's way of thinking that values everything mechanizes human as well as other beings. In the last analysis, Nietzsche's philosophy becomes a metaphysics of destruction. In this direction, the article will seek answers to questions such as why Heidegger has developed two different perspectives on Nietzsche, what thoughts are contained in two different Nietzsche expression, what kind of way should be followed to make Heidegger's interpretation of Nietzsche intelligible.

Keywords: Being, Metaphysics, Eternal Recurrence, Will to Power, Machination

* Arş. Gör. Dr. Mersin Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, feyzuceciliz@gmail.com, 0000-0003-4196-7202. Bu makale doktora tezinden üretilmiştir.

FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)

2021 Güz, sayı: 32, ss. 253-270

Makalenin geliş tarihi: 07.07.2021

Makalenin kabul tarihi: 18.10.2021

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/flsf>

FLSF (Journal of Philosophy and Social Sciences)

Autumn 2021, issue: 32, pp.: 253-270

Submission Date: 07 July 2021

Approval Date: 18 October 2021

ISSN 2618-5784

Giriş

Heidegger'in 1936-1946 yılları arasında ve 1950'lerin başında Nietzsche üzerine verdiği derslerin ve kaleme aldığı metinlerin toplamından oluşan *Nietzsche*¹ eserinin günümüze kadar Nietzsche üzerine yazılmış en hacimli, en kapsamlı ve en uzun soluklu eser olduğu söylenebilir. Aynı zamanda Heidegger'in Nietzsche'yle karşılaşmasındaki söylenmeyi dile getirişi bağlamında güçlü bir felsefi kavrayışın ürünüdür. Heidegger'in Nietzsche ile ilişkisi 1927 ve 1935 yılları arasında güçlü bir şekilde hissedilir. Heidegger 1934'te rektörlük konuşmasında Nietzsche'ye önemli derecede yer verir. 1935'te Nietzsche'nin metafiziksel görevinin onun düşüncelerinin doğru bir kavranışı ile açığa çıkacağına inanır. Bu inanç, Heidegger'i Nietzsche arşivi ile işbirliği içine sokar. Heidegger Nietzsche'nin toplu çalışmalarının yeni bir edisyonunun hazırlanmasında rol alır ve 1934'te yayın kurulu üyeliği yapar. Nietzsche'nin çalışmalarının ve mektuplarının eleştirel bir basımını yayımlamakla görevlendirilen bir komisyonda yer alır. Heidegger'in 1942 yılında *Güç İstenci*'nin yeni baskısının hazırlanmasında daha aktif olduğu görülür. 1936-1938 döneminde, editörler komisyonu üyesi olarak yılda iki kez arşivi ziyaret eder. 1939'dan sonra arşivle olan ilişkisinin ne olduğu belli değildir, ancak Heidegger'in, 1941'deki toplantılara katılmadığı ve komisyonlarla olan ortak çalışmalarda yer almadığı bilinmektedir. Yine de Heidegger'in Nietzsche'nin düşüncesine olan ilgisi arşivle olan işbirliğini bitirdikten sonra da devam eder. 1941/42 yıllarında Nietzsche üzerine makaleler yayımlar ve bu çalışmalar 1951/52 yılının ilk dönemine kadar devam eder. Ancak ikinci dönemde Nietzsche tartışmaları kaybolmaya başlar. Böylelikle 1950'lerin başlarından sonra Nietzsche arka plana çekilir.² Bu süre zarfında Heidegger'in Nietzsche üzerine verdiği derslerin tarihlerini de zikretmek gerekir; Heidegger'in 1936/1937 güz dönemi dersleri *Sanat Olarak Güç İstenci*, 1937 bahar dönemi dersleri *Aynının Ebedi Dönüşü*, 1939 bahar dönemi dersleri *Bilgi Olarak Güç İstenci ve Metafizik*, 1940 bahar dönemi dersleri *Nihilizm* adlarını taşımaktadır. Burada anlamaya çalıştığımız mesele bir önceki paragrafta ele alınan iki önemli unsurun, yani Heidegger'in siyasi angajmanının ve felsefi düşüncesindeki değişimin bu tarihsel süreçteki rolünün ne olduğudur. Bu bağlamda öncelikle Heidegger'in siyasi yöneliminin belirleyiciliği ele alınabilir.

¹ Bu makale dört ciltten oluşan İngilizce çeviriyi esas almıştır. David Farrell Krell'in çevirmenliğini ve editörlüğünü yaptığı bu ciltler genel kabule göre oldukça iyidir. Krell, Heidegger'in anlaşılması güç ifadelerini daha anlaşılır kılmaya çalışmış ve orijinal versiyonunda yer almayan bazı metinlere de yer vermiştir.

² Tom Rockmore. (1991). *On Heidegger's Nazism and Philosophy*. Berkeley: University of California , s. 144,145

Heidegger *Kara Defterleri*'nde Nazi partisine olan yönelimini şöyle anlatır: "1930-1934 yıllarında, salt metafizik (yani Varlık tarihi açısından düşünerek) Nasyonal Sosyalizm'i yeni bir başlangıca geçişin vasıtası olarak gördüm ve ona bu anlamı yükledim."³ Bu amaç doğrultusunda Heidegger 1933'te partiye üye olur, kısa süre sonra Freiburg Üniversitesi'ne rektör olarak atanır ve 1934'te istifa eder. Heidegger parti ile bağıını net bir şekilde koparmamakla birlikte "Parti'ye karşı tavrımı, toplantılarına katılmayarak, Nazi kıyafeti giymeyerek ve 1934'ten sonra, derslerime Nazi selamlamasıyla başlamayı reddederek de gösterdim" der.⁴ Bu bağlama Nietzsche'ye yöneliminin nedenleri arasında Nazi ideolojisi ile olan düşünsel ayrılıkları gösterilebilir. Heidegger, *Freiburg Üniversitesi Rektörüne Mektup* adlı metninde "1936'dan başlayarak, 1945'e kadar süren ve daha açık bir şekilde bir manevi direniş bildirgesi olan Nietzsche üzerine derslerime başladım. Aslında Nietzsche'yi Nasyonal Sosyalizm'e asimile etmek haksızlıktır" der.⁵ Hatta daha net bir ifadesi ölümünden sonra yayınlanan bir söyleşisinde yer alır. Heidegger şöyle der: "işitme kabiliyeti olan herkes, bu derslerde [yani 1936'dan 1940'a kadar verilen Nietzsche üzerine dersler dizisinde] Nasyonal Sosyalizmle yüzleşmeyi işitir."⁶ Heidegger'in Nasyonal Sosyalizm'e karşı bir direniş olarak Nietzsche'ye yöneldiği aşikârdır. Onun rektörlük görevinden istifa etmesi aslında bir kırılmanın başlangıcı gibidir. O dönemde Heidegger, Nazi ideolojisini ontolojik alana taşıyamayacağını anlamaya başlar ve manevi bir direniş olarak 1934'te Nietzsche arşivine yönelir. Bu noktada Zimmerman'ın şu sözlerine kulak verilebilir: "1937-1938'de Hitler ve devrimi yanlış değerlendirdiğine ve olumlayıcı Nietzsche yorumunu daha fazla sürdürmeyeceğine karar verdikten sonra, Heidegger tükenmişlik ve umutsuzluktan çöktü."⁷ Bu yorumu destekleyecek şekilde *Nietzsche* eserinin *Bilgi Olarak Güç İstenci ve Metafizik* adlı cildinden itibaren Heidegger'in olumlu Nietzsche tavrının sertleştiği görülür. Oysa bu eserin ilk cildinde Heidegger'in yorumları Dasein ve onun varlıkla bağıntısı merkezinde, Nietzsche'yi anlamaya ve tamamlamaya yönelik bir tutumda ilerler. Sonraki süreçte ise Varlık'ı Dasein temelinde çözümlmek

³ Gregory Fried, (2015). *The King is Dead: Martin Heidegger After the Black Notebooks*, In I. Farin and J. Malpas (Eds.). *Reading Heidegger's Black Notebooks 1931-1941*, (pp. 45-58). USA: MIT, s.307

⁴ Martin Heidegger, (1993). Letter to the Rector of Freiburg University, In Richard Wolin (Ed.). *The Heidegger Controversy: a Critical Reader* (pp. 61-66). Cambridge, MA: MIT, s. 66

⁵ Heidegger, *a.g.e*, 65

⁶ David Farrell Krell, (2002). Heidegger, Nietzsche, Nazizm, Ahmet Demirhan (Ed.). *Heidegger ve Nazizm* (ss. 137-158). Ankara: Vadi, s.137

⁷ Michael E.Zimmerman, (2019). Heidegger'in Nietzsche Yorumunun Gelişimi, Sadık Erol ER ve Volkan Ay (Eds.), *Heidegger'in Nietzsche'si* içinde, (ss. 232-255). İstanbul: Ayrıntı,, s.233

yerine Varlık'ın alethik doğasına yönelir. Heidegger'in mesele edindiği konu yine Varlık'ın anlamıdır ama artık Dasein'in varoluşundan ve varoluş tarzlarından bahsetmez, varlığın *aletheias*ından hareketle Varlık'ı anlamaya çalışır.

Heidegger'in Nietzsche yorumunun seyrini etkileyen bu iki unsur, yani siyasi yönelimi ve varlık anlayışındaki değişimi, iki farklı Nietzsche ile tanışmamızın arka planını oluşturur. Belki buraya üçüncü bir unsur olarak Heidegger'in Nietzsche yorumunda uyguladığı yöntemi eklemek gerekir. Bu yöntem Heidegger'in felsefesine mahsus bir yöntemdir. Çünkü Heidegger ele aldığı bir düşünürün metinlerini kendisiyle bir karşılaşmaya, bir hesaplaşmaya zorlar. Bu konuda Heidegger, "gerçekte, bir düşünürün düşüncesi ile bu düşünceyi sorgulayan çekişmeden başka uygun bir karşılaşma şekli yoktur" der. Heidegger, Nietzsche yorumunda kendi kaderinin değişikliğe açık olduğunu ve ayrıca bu yorum sırasında Nietzsche'nin metinlerinin nihai gerçeğini ortaya koyma iddiasında olamayacağını açıkça ifade eder.⁸ Şimdi bu unsurlar göz önünde bulundurularak Heidegger'in Nietzsche'ye olan yaklaşımı ve bu yaklaşımındaki farklılıklar ele alınabilir. Bu kapsayıcı bakış açısı bize Heidegger'in Nietzsche'den geriye kalan yıkıntılar arasında kendine bir yol bulma çabasını gösterecektir. Bu arayışta önemle üzerinde durulması gereken kavramlar metafizik, güç istenci ve ebedi dönüşür.

&

Heidegger'in sıklıkla ifade ettiği bir nokta vardır ki, o da Nietzsche'yi anlayabilmek için düşündüğünden daha fazlasını düşünmek gerektiğidir. Heidegger genel anlamda Nietzsche'nin eserlerinde söylenmeyen, gizli kalan ve hatta Nietzsche'nin dahi fark etmediği düşünceler olduğunu savunur. Heidegger şöyle der: "Her büyük düşünür daima doğrudan konuştuğundan kökensel olarak bir adım ötesini düşünür. Bu nedenle yorumumuz onun tarafından söylenmemiş olanı söylemeye çalışmak olmalıdır."⁹ Söylenmeden kalan Nietzsche'nin felsefesinde üç şeye karşılık gelir. İlk olarak, Nietzsche'nin söylemediği şey yayımlamadığı metinleridir, yani *Nachlas*'larıdır; ikinci olarak, bu ifade bütün Batı metafizik geleneği boyunca söylenmeden kalan Varlık'a gönderme yapar; son olarak ve en önemlisi, söylenmemiş olan söylenmesi muhtemel olanı ifade eder. Bu bağlamda bir filozofu anlamak için Varlığın örtük anlayışını yeniden

⁸ Ulrich Haase, (2007). Δ#κη and *Iustitia*, or: Between Heidegger and Nietzsche, *Journal of the British Society for Phenomenology*, 38/1, 18-36, s.21,22

⁹ Martin Heidegger, (1979). *Nietzsche, Vol. 1, the Will to Power as Art*, (David Farrell Krell, Trans.), New York: Harper and Row, s. 134

inşa etmeye ve açık hale getirmeye çalışmak gerekir.¹⁰ Bu doğrultuda Heidegger'in Nietzsche yorumu, onun düşünülme-yen düşüncesini ve açıkça dile getirmediği metafizik özü yeniden düşünüp ele almaktadır.

Heidegger, *Nietzsche* adlı eserinin daha ilk cümlelerinde Nietzsche'yi metafizik düşünür olarak ilan eder. Hatta Heidegger'in bütün çalışmaları boyunca Nietzsche büyük bir metafizik düşünür olarak karşımıza çıkar. *Nietzsche* eserin üçüncü cildinde "*Nietzsche'nin Metafizikleri*" adında bir başlık yer alır. Bu bölümde Heidegger, Nietzsche'nin felsefesindeki bütün temel düşünce ve kavramların güç istencinin bir türevi olarak metafizik olduğunu iddia eder. Bu noktada güç istenci, Nietzsche'deki diğer bütün kavramların ilişkili olduğu temel bir kavram olmanın yanı sıra Nietzsche'nin felsefesinin ne olduğunu da açık bir şekilde ortaya koyacak olan kavramdır. Heidegger güç istencinin "bir bütün olarak varolanların temel niteliğinin adı" olduğunu iddia eder. Bu ifade bizi varlık ve varolan arasındaki ontolojik ayrıma götürür. Varlık'ın açıklığına yönelik soru antikiteden beri esas soru olarak nitelendirilen "bizatihi Varlık nedir?" sorusudur. Bu soru "Varlık'ın anlamına" dair sorudur. Oysa Batı felsefesi geleneğinde "varlık nedir?" sorusu "ana" ve yol gösterici soru olarak adlandırılır ve varolanların varlığına ilişkin bir soru haline gelir.¹¹ "Varlık nedir?" sorusu ilk yanıtını Platon'un varlık ve görünüşler ayrımında bulur. *İdea* olarak değişmez ve kalıcı varlık, tikel, değişken ve geçici varolanlardan ayrılır. Ardından Aristoteles Varlık'ı *ousia* olarak tanımlar ve böylece Varlık'ı bir varolanla belirleme çabası metafizik tarihi boyunca *idea*, *ousia*, *tin*, *isteme*, *güç istenci* gibi değişik adlar olarak Nietzsche'ye kadar gelir.

Heidegger'e göre Nietzsche'nin düşüncesi bir şekilde tüm metafizik geleneğin bir sonu veya sonucu da olsa özellikle modern metafiziği temsil eder, yani onun metafiziği temelde bir özne metafiziğidir.¹² Bilindiği üzere özne metafiziği, insanın Varlık'la ve varolanlarla ilişkisini özne-nesne karşıtlığında anlama çabasından doğar. Antik dönemden bu yana özne kendisini töz kavramında *-hipokeimenon*, *substantia* ya da *subjectum* olarak ifade eder. Töz, şeylerin altında yatan ve onlara zemin olmandır. Olmak, ne töz olmak ne nitelik olmak ne de bir tözün dayanağı olmaktır. Töz birincil anlamda vardır, yani her şey tözün içinde vardır ve böylece onlar sadece ikincil ve bağımlı bir varoluşa

¹⁰ Smith Toby. (2006). *Nilhilizm in Nietzsche, Heidegger and Levinas*, Unpublished Doctoral Thesis Durham University, Durham, s. 101

¹¹ Heidegger, *a.g.e.* 18

¹² Robert B. Pippin, (1991). Nietzsche, Heidegger, and the Metaphysics of Modernity, In Keith Ansell-Pearson (Ed.). Nietzsche and modern German thought (pp. 170-289). London: Routledge, s. 286

sahiptir. Modern metafizik bu temanın önemli bir varyasyonudur.¹³ Felsefe tarihi boyunca özneye biçilen değer, güç ve eylem özgürlüğü Nietzsche'nin güç istenci kavrayışı ile daha ciddi sorunlar yaratır. Öyle ki, Batı düşüncesinde öznelcilik anlayışını zirveye taşıyan kişi Nietzsche olmuştur. Bu noktada Heidegger, Nietzsche ile Descartes arasındaki ilişkiye dikkat çeker. Nietzsche de tıpkı Descartes gibi özneyi mutlak bir özne olarak belirler. Ancak Nietzsche'de aklın üstünlüğü değil, bedeninin üstünlüğü söz konusudur.

Heidegger'e göre Nietzsche, *ego cogito*'yu tekrar bir *ego volo*'ya (istiyorum) yönlendirir ve *velle*'yi (istemeyi) güç istenci anlamında isteme olarak yorumlar ki bu, varlıkların temel karakteri olarak düşündüğü şeydir.¹⁴ Güç isteyen ve sadece daha fazla güç isteyen özne tasarımı, düşünen özne tasarımının yerini alır. Bir güç istenci olarak varolan ve diğer şeyler üzerinde egemen olmak, efendi olmak isteyen insan öznesi dünyanın merkezindedir. Metafizik artık "daha net bir şekilde mutlak özne metafiziği olarak tanımlanabilir. Nietzsche için öznelcilik bedeninin özneliği olarak, yani güdülerin ve duyguların, güç istencinin özneliği olarak mutlaklıdır."¹⁵ Çünkü Nietzsche, bütün varolanların özünü güç istenci olarak belirleyerek, bir varolan olarak insanın kendisini -*subjectum*, *hipokeimenon* tarzında- metafizik düşünmenin içine taşıyan bir özneliğe büründürür.¹⁶ Heidegger, *Nietzsche* adlı eserinin son ciltlerinde Nietzsche'nin Batı özneliliğini doruğa çıkardığını iddia eder. Bu öznelcilik, insanın güç uğruna doyumuz dürtüsünü tatmin etmek için dünyanın kaynaklarını stok olarak açığa vurma ile sona erer.¹⁷ Güçlerin üstünlük kurma yarışındaki öznenin mutlak hâkimiyeti yaşam artışı ve iyileşmesi gibi olanakları ortadan kaldırır. Kendi gücünün yetkinliğini ve üstünlüğünü ilan eden insanın her şey üzerindeki değer koyucu gücünün zemini insanbiçimci bir metafizikte yer alır. Heidegger'e göre "metafizik insanbiçimciliktir, yani dünyanın insan imgesine göre şekillenmesi ve gözlenmesidir."¹⁸ Aslında Nietzsche, "tüm varolanların insanbiçimciliğini istemektedir. Bu, 1884 yılına ait kısa bir notta açıkça görülebilir: "Dünyayı 'insanlaştırmak', yani kendimizi dünyanın içinde

¹³ David Carr, (1995). The question of the Subject: Heidegger and the Transcendental Tradition, *Human Studies*, 17/4, 403-418, s. 404

¹⁴ Martin Heidegger, (1982). *Nietzsche, Vol. IV, Nihilizm*, (Joan Stambaugh, Trans.), San Francisco: Harper & Row. s. 129

¹⁵ Heidegger, *a.g.e.* 147

¹⁶ Martin Heidegger, (2001a). *Nietzsche'nin Tanrı Öldü Sözü ve Dünya Resimler Çağı*, (Çev. Levent Özşar), Bursa: Asa, s.35

¹⁷ Michael Zimmerman, (1977). Heidegger and Nietzsche on Authentic time, *Cultural Hermeneutics*, 4/3, 239-264, s. 264

¹⁸ Heidegger, *Nietzsche, Vol. IV, Nihilizm*, s. 84

daha fazla efendi hissetmek."¹⁹ Nietzsche'nin dünya yorumu ile insanbiçimcilik arasında sıkı ilişki olduğunu düşünen Heidegger, "Nietzsche" adını "bir çağın adı" olarak nitelendirir. Bu çağ, insanın yeryüzündeki egemenliğinin yerleşmesinin ve gelişmesinin çağıdır.²⁰ Nietzsche'nin umut ettiği üstinsan bu çağın insanıdır. Üstinsan öz-bilinç bakımından diğer insanlardan ayrılır, yani üstinsan güç istenci olarak kendinin bilincinde olan insandır. Bu bilinç ile özsel olmayan şeyleri üzerinde hâkimiyet kurduğu şeyler haline getirir. Bu öz bilinçte üstinsanın hâkimiyet mücadelesinin özsel anlamı yeryüzü üzerinde hâkimiyet kurmasında yatar.²¹ Bu noktada Heidegger, üstinsanın modern insandan daha yıkıcı, daha hükmedici olduğunu ve bütün bunları yapma hakkını kendinde güç istenci ile sağlamlaştırdığını iddia eder.

Heidegger'e göre Nietzsche varolanların varlığını güç istenci olarak kabul etmesiyle nasıl modern metafiziğe bağlıysa, zamanı sonsuz şimdiler silsilesi olarak kabul etmesiyle de eski metafiziğe bağlıdır.²² Heidegger, Batı felsefesinin alışıldık zaman tasavvurunun Nietzsche'nin düşüncelerine değin canlı kaldığını ifade eder. Aristoteles ile başlayan bu zaman anlayışı, zamanı geçip gitme, ardı ardına olanın akıp gitmesi, her "şimdi'nin "henüz 'şimdi' değil"den "artık 'şimdi' değil"e doğru peş peşe akması ve netice itibariyle zamaneliğin gelip geçicilik olarak vasıflandırılması anlamına gelir. Nietzsche'ye göre zaman, tıpkı bütün metafizik düşünürlerde olduğu gibi şimdilerin sonsuz silsilesinin adıdır. Zaman geçici olanın geçip gitmesidir.²³ Geçmiş artık mevcut olmayan ve gelecek henüz mevcut olmayan olarak "şimdi" ile "şimdileşme" ya da mevcutta olma ile ilişkili olmayan formlardır. Oysa zamanda varolma şimdide değildir. Heidegger, *Böyle Buyurdu Zerdüş'tün "Hayal ve Bilmece Hakkında"* adlı bölümünden hareketle Nietzsche'nin an üzerine düşüncelerini analiz etmeye çalışır ve Nietzsche'nin zaman anlayışına dair bir anlayış geliştirir. Nietzsche söz konusu bölümde şöyle der:

"Şu geçide uzanan yola bak cüce" dedim: "İki yüzü vardır onun.
Burada birleşir iki yol: henüz kimse bu yolun sonuna ulaşmamıştır.

¹⁹ Martin Heidegger, (1987). *Nietzsche: Vol. III, the Will to Power as Knowledge and Metaphysics*, (Joan Stambaugh, David Farrell Krell, and Frank A. Capuzzi, Trans.) New York: Harper and Row. s. 154

²⁰ Robert Bernasconi, (2013). Heidegger, Nietzsche, National Socialism: The Place Of Metaphysics in the Political Debate of the 1930s, In François Raffoul ve Eric S. Nelson (Ed), *The Bloomsbury Companion to Heidegger* (pp. 40-55). London: Routledge,, s. 49

²¹ Alan Schrift, (1990). *Nietzsche and the Question of Interpretation*, New York: Routledge, s. 28

²² Schrift, *a.g.e.* 32

²³ Martin Heidegger, (1976). *What is Called Thinking?*, (Fred D. Wieck and J. Glenn Gray, Trans.), Harper & Row: New York, s. 99

Ardımızdaki şu uzun ve dar yol: Ebedia değin uzayıp gider. Ve şu önümüzdeki uzun yol: başka bir sonsuzluktur o da.

Birbirlerini inkâr eder bu yollar; tos vururlar birbirlerine – ve burada, bu geçitte birleşirler. Geçidin adı yukarıda yazılıdır: “An.”²⁴

Heidegger'e göre buradaki “an” metafizik kavrayıştaki şimdinin “bir göz açıp kapamalık” dilimine işaret eden “an”dır. Heidegger, kararlı Dasein'ın bu görme anı'nda koşulların sunduğu olanakları değerlendirdiğini ve seçim yaptığını söyler. Tam bu an'da Dasein kendi olma olanağının ne olduğunu görür.²⁵ Ancak Nietzsche insanın kendi varoluşundaki “şimdiki an”ın önemini kavrayamamış ve zamanı üçe ayırarak şimdinin önemine vurgu yapmıştır. Ayrıca Heidegger, Nietzsche'nin yayımlanmamış yazılarının arasında bir pasaja dikkat çeker. Nietzsche şöyle der: “İnsan varoluşunun her halkasında en güçlü düşüncenin ortaya çıktığı bir saat vardır: her şeyin ebedi dönüşü düşüncesi. Her seferinde bu, insanlığın öğle vakti saati olacaktır”²⁶ Heidegger burada geçen “öğle vakti saati”ni geçmiş ve geleceğin çarpışma noktası olan an'a gönderme yaparak yorumlar. Burada Nietzsche, öğle vakti sözcüğü ile en kısa gölge an'ını ifade eder; öğleden önce ve öğleden sonra, yani geçmiş ve gelecek burada çarpışır. Onların çarpışma yeri bütün geçici şeyler için en yüksek birlikteliğin anıdır ya da başka bir deyişle onların en parlak ışıpta yıkandıkları an'dır.²⁷ Böylece Nietzsche'nin felsefesinde zamanın geçmiş, şimdi ve gelecek şeklindeki ayrımı ve şimdije verilen değer onu Batı metafiziğinde geçerli olan zaman kavrayışına dâhil eder.

Heidegger'in Nietzsche'nin felsefesinin metafizik olduğu yönündeki diğer bir iddiası özcü gelenekle ilgilidir. Heidegger'in Nietzsche'yi metafizik gelenekte süregelen *essentia-existentia* ayrımı bakımından metafizik düşünmeye bir açıdan dâhil eder. Başka bir açıdan ise geleneksel *essentia-existentia* ayrımını Nietzsche'nin sonlandırdığını ve farklı bir bağlamda ele aldığını iddia eder. Şöyle ki, bir yandan geleneksel metafizik Nietzsche ile sona ererken, güç istenci ve ebedi dönüş kavramları metafizik gelenekten gelen varoluş-öz ayrımının farklı bir ad ve bağlamda yeni bir sunumu olarak yeni bir metafiziğin kapısını açar. İşin özünde Nietzsche bu kavramları metafizik bir

²⁴ Friedrich Nietzsche, (2016). *Böyle Buyurdu Zerdüş*, (Çev: Murat Batmankaya), İstanbul: Say, s. 181

²⁵ Michael Inwood, (1997). *Heidegger a Very Short Introduction*, New York: Oxford University, s. 82

²⁶ Martin Heidegger. (1984). *Nietzsche, Vol. II, the Eternal Recurrence of the Same*, (David Farrell Krell, Trans.), New York: Harper and Row, s.139

²⁷ Heidegger, *a.g.e.* 139

temelde düşünerek geleneğin çizgisinde kalmaya devam eder. Diğer yandan Nietzsche, varolanların Varlık'ını güç istenci olarak ve varolanların *existentiasını* aynının ebedi dönüşü olarak belirleyerek, Batı metafizik geleneğinin tutsağı haline getirir.²⁸ Böylece Heidegger'in Nietzsche yorumunda en dikkat çekici iddialarından biri ortaya çıkar; Nietzsche güç istenci (öz) ve ebedi dönüş (varoluş) ilkeleriyle aslında metafiziği yıkmamış, tam aksine onu daha da sağlamlaştırmıştır.

Heidegger, Nietzsche derslerinin başlarında ebedi dönüşü zamanın bir formu olarak yorumlar. Ancak bu yorum bazı noktalar dikkate alınarak okunduğunda doğru bir kavrayış sunacaktır. İlk olarak, Nietzsche'nin temel metafizik ilkesi olan ebedi dönüş Heidegger tarafından farklı iki kavrayışla ortaya konur. Heidegger'in Nietzsche eserinin ikinci cildinde Almancası "*ewiger Wiederkehr*", İngilizcesi "*eternal recurrence*" olan ve dilimize "ebedi dönüş" olarak çevrilen sözcüğe rastlanır. Ancak sonraki ciltte Almancası "*Die ewige Wiederkunft*" olan ve İngilizceye "*eternal return*" olarak çevrilen ve dilimizde öncekiyle aynı anlama gelen sözcük yer alır. Bu farklılığı Parra şöyle ifadelendirir: "*eternal return* ifadesi "alethik" bir tona sahip gibi görünür (...) oysa "*eternal recurrence*" zamanın bir formu gibi görünür, ... "henüz değil" ve "artık değil" mevcut "şimdi" de aynı anda deneyimlenir."²⁹ Dolayısıyla bu iki sözcüğün tam olarak ne ifade ettiği ve zamanın bir boyutuyla ya da varlığın açığa çıkmasıyla ilgili bir düşünceye nasıl işaret ettiklerini anlamak meselenin açıklığa kavuşturulması bakımından önemlidir.

Heidegger ilk ciltte şöyle bir ifadeye yer verir: "Bizatihi güç istenci ne ve nasıldır? Yanıt: Aynının ebedi dönüşüdür."³⁰ İfade etmek gerekir ki burada ebedi dönüş olarak kullanılan sözcük "*eternal recurrence*" dır. Parra'nın da belirttiği gibi bu kısımda Heidegger ebedi dönüşü zamanın bir formu olarak yorumlar. Öncelikle Heidegger'in temel iddiası ebedi dönüş ilkesini güç istencinden yalıtılmış şekilde düşünmenin imkânsızlığı yönündedir. Her iki ilke en içsel özlerinde birlikte düşünülmelidir. Bu bağlamda Heidegger, "ebedi dönüş düşüncesini güç istenciyle birlikte düşünmeyen, güç istencinin metafiziksel içeriğini tam olarak kavrayamaz" der.³¹ İlk dönem düşüncesinde olduğu gibi sonraki eserlerinde de Heidegger'in iddiası Nietzsche'nin temel felsefi düşüncesinin aynının ebedi dönüşü ve güç istenci ilkelerinin birliğine dayanan

²⁸ Bernd Magnus, (1970). *Heidegger's Metahistory of Philosophy, : Amor Fati, Being and Truth*, Springer Netherlands: Springer science business media dordrecht, s. 128

²⁹ Jose Daniel Parra, (2019). *Heidegger's Nietzsche European Modernity and the Philosophy of the Future*, Lexington Books: Lanham, s. 62

³⁰ Heidegger, *Nietzsche, Vol. 1, the Will to Power as Art*, 19

³¹ Heidegger, *a.g.e.* 21

bir metafizik olduğu yönündedir. İlk olarak Heidegger, Nietzsche'nin temel metafiziğinin ebedi dönüş düşüncesinde saklı olduğunu ve hatta bu düşüncenin güç istenciyle özsel bir birlik içinde olduğunu iddia eder. Heidegger şöyle der:

“Kronolojik olarak baktığımızda, her ne kadar güç istencine yönelik imalar daha önceden görülebilse de, Nietzsche güç istenci düşüncesinden önce aynının ebedi dönüşü düşüncesinin peşindeydi. (...) dönüş düşüncesi *konu bakımından* bilhassa öncedir, yani Nietzsche ebedi dönüşün güç istenciyle özsel *birliğini* asla açık bir şekilde düşünmemiş olsa da ya da onu metafiziksel bir kavrayışa yükseltmemiş olsa da bu düşünce çok daha öteye uzanır.”³²

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere Nietzsche, bu iki ilkeyi açıkça değil ama örtülü bir şekilde bir arada düşünür. Bu örtü, Heidegger'in Nietzsche'nin felsefesini kendi temel ontolojisine yakın görmesiyle birlikte açılmaya başlar. Daha net bir şekilde ifade etmek gerekirse, Platon ve Aristoteles'le birlikte varlık, varolanlar, varolanların varolmaktığı gibi metafizik konulara yönelerek unutulmaya başlanan ve modern dönemde doğruluk, kesinlik gibi kavramlarla farklı bir metafizik alana taşınan Varlık sorunu, Nietzsche'nin güç istenci ve ebedi dönüş ilkeleriyle birlikte yeniden metafizik düşünmenin konusu olur. Heidegger'in güç istenci ve ebedi dönüşün bağlantısında yakaladığı en temel nokta budur. Bu iki ilke, Sokrates öncesi varlık anlayışına geri dönme yolunda zayıfta olsa bir ışık yayar. Heidegger ise bu ışığın aydınlattığından fazlasını görmeye çalışır. Nietzsche'nin düşüncelerini kendi düşünceleriyle bir mücadele ya da hesaplaşma içine sokar. Bu bağlamda Varlık ve varolanlar arasındaki farkı sorgulatan ve Varlık'ın ne olup olmadığı konusunda bizi uyandıran bir düşünür olarak Nietzsche aslında üstü örtülen bu konuların yeniden düşünmenin konusu olmasını sağlayarak övülesi bir iş başarmıştır. Pek tabii Nietzsche bunu açıkça yapmaz ve hatta böyle bir düşüncenin kendi felsefesinde olduğunun farkında bile değildir. Ancak üçüncü ciltte Heidegger, ebedi dönüş ilkesine getirdiği ilk yorumundan bir hayli uzaklaşır. Güç istencini öz olarak, aynının ebedi dönüşünü varoluş olarak belirler ve böylece Nietzsche'yi metafizik gelenekte süregelen öz-varoluş ayrımı bakımından metafizik düşünmeye bir açıdan dâhil eder. Başka bir açıdan ise geleneksel öz-varoluş ayrımını Nietzsche'nin sonlandırdığını ve farklı bir bağlamda ele aldığını iddia eder. Artık Heidegger, burada güç istenci ve ebedi dönüşün özsel birlikteliğini an, zaman, sonsuzluk ve Dasein'in ontik-otantik varoluşundan hareketle açıklama çabasında değildir. İlk ciltlerdeki Nietzsche yorumu ile sonraki ciltlerdeki Nietzsche yorumu arasındaki en önemli farklılıklardan biri budur.

³² Heidegger, *Nietzsche: Vol. III, the Will to Power as Knowledge and Metaphysics*, 164

Heidegger, Nietzsche'nin güç istenci ve aynının ebedi dönüşü ilkelerinin *ne*-olma ve *şu*-olma biçimindeki ayrımında geleneksel metafiziğin son yansımasını görür. Güç istenci varolanın ne "olduğunu" söyler. Varolanın ne olmaklığı, varolanda güç istencinin güç olarak yetkilendirdiği şeydir. Aynının ebedi dönüşü ise böyle bir "ne" özelliğine sahip olan varolanın var olma biçimindeki *nasıl*ını gösterir, yani bir bütün olarak onun "olgusallığını", "şu olmasını" belirler. Aynının ebedi dönüşü olarak Varlık mevcudiyetin kalıcılığını oluşturduğundan o, en kalıcıdır, daimidir, koşulsuz olan *şu*'dur.³³ O halde, bir bütün olarak varolan özünde güç istencidir ve bu varolanın varolma biçimi ise aynının ebedi dönüşüdür. Heidegger'e göre eğer güç istenci varolanların varolmaklığının özsel niteliğini oluşturuyorsa, aynının ebedi dönüşünün düşündüğü neyse onu düşünüyor olması gerekir. Çünkü "meditatif düşünmemizde tüm metafiziğin yol gösterici tasarımını daha yakından incelemeye başladığımızda, her iki düşüncenin de aynı şeyi düşündüğünü görürüz."³⁴ Güç istencinin özü daima kendini güçlendirmektir, o zaman bu, güç istencinin daima tekrar edeceği, yani ebedi olacağı anlamına gelir. Güç istencinin özü ebedi tekrardır. Diğer yandan zorunlu olarak tekrarlayan güç istenci aynının ebedi dönüşünün özüdür.³⁵ Heidegger, tam olarak burada, yani güç istenci ve ebedi dönüşün özaynılığında anlamsızlık çağı başlar der. Peki, anlam nedir? Heidegger'e göre Nietzsche anlamsızlık ile ne anlatmak istemektedir? Heidegger, "anlam"ı Varlık'ın açıklığı ile ilişkili olarak ele alır. *Varlık ve Zaman*'da anlamın Varlık'ın anlamı olduğunu ama bunun varlığın ardında yatanlar hakkında bir düşünme girişimi olmadığını, bizzat Dasein'in anlaşılabilirliği içinde soruşturulan bir anlama olduğunu ifade eder.³⁶ Anlamsızlık ise Varlık'ın hakikatinin (açıklığının) yokluğudur.³⁷ Anlamsızlık, varolanın varlığının hesaplayıcı düşünmenin içinde hapsolarak ulaşılamaz ve kavranamaz hale gelmesidir. Bu konuda Heidegger şöyle der:

"Varolanlar şimdi hesaplanabilen bir şey haline gelir. Hesaplanabilir ve şekillendirilebilir olmak varolanların varolmaklığıdır. Bu görünüşteki Varlık'ın gücüne makineleşme denir. Makineleşme, yani yapma ve üretme niteliğine sahip olan her şey, her şeyin koruma ve hesaplama yoluyla yapılabilir olduğu, saf yapılabilirlik (*Machbarkeit*) ve şekillendirilebilirlik (*Machsamkeit*), özelliklerine sahip, saf olarak

³³ Heidegger, *Nietzsche: Vol. III, the Will to Power as Knowledge and Metaphysics*, 170

³⁴ Heidegger, *a.g.e.*166

³⁵ Parra, *a.g.e.* 28

³⁶ Martin Heidegger. (2011). *Varlık ve Zaman*, (Çev. Kaan Ökten), İstanbul: Agora, s.161

³⁷ Heidegger, *Nietzsche: Vol. III, the Will to Power as Knowledge and Metaphysics*,174

ulaşılabilir (*ausmachbarcn*) varlıkların dünyasında egemenliğini korur.”³⁸

Böyle bir ortamda Varlık'ın hakikatine dair tüm sorgulamalar yerini makineleşmenin koyduğu “amaçlara”, yani değerlere bırakır. Varolanlar artık hesaplanabilecek şeyler haline gelir, yani her bir sanat eseri, her teknik icat, devletlerin kurulması ve insanın bütün kişisel ve kolektif düzeni hesaplanabilirdir.³⁹ Varolan her şeye anlam yükleyen değerler artık tamamen hesaplanabilir öğelere dönüşmüş haldedir. Örneğin; propaganda aracı olan kültür ve kültürel değerler, başarılarımızın ifadesi olan sunulabilir nesnelere, resmigeçitlerde dekorasyonlar olarak kullanılan sanat ürünleri halen makineleşme için çalışan tek ideallerdir.⁴⁰ Nietzsche'nin kavrayışında varolanların varlığı, insanın kendi gücünü artırması için sahip olduğu değerden başka bir şey değildir. Bu tür düşünme biçimi, insanı bir sürünün içine doğru sokan ve gezegeni kirleten ve yağmalayan teknik bir dünya-görüşünü temsil eder.⁴¹ Nietzsche, gücü öznenin kullanımına sunarak ve varolanları güç istenci tarafından değerlendirilmiş nesnelere olarak tanımlayarak bu dünya-görüşüne, yani teknik düşünmeye dâhil olur. Platon'dan beri hâkim olan metafizik düşünmenin üstesinden gelmek isterken Nietzsche, tam aksine bu yapının daha tehlikeli bir parçası haline gelir. Aynı zamanda modernizmin insanı özne olarak tüm bilme ve üretimlerin merkezine koyduğu ve insan aklına üstünlük yüklediği düşünme tarzı hiç olmadığı kadar kesin ve sarsılmaz bir temele oturtulmuştur.

Heidegger'e göre modernizmin özü, tamamlanmış anlamsızlık çağında insanın Varlık'la olan ilişkisinin ne olduğunda yatar. Modernizmde insan kendini özne olarak yerleştirir, yani kendini bütününde varlığın düğüm noktası olarak görür ve bunu sağlama alır. Diğer yandan insan varolanların varolma şeklini temsil edilmiş olarak kavrar.⁴² Diğer bir deyişle insanın bilen özne olması ve bütünde varolanı kesinlik tasarımı altında güvenceye alması modernizmde hüküm süren metafiziğin temel formunu belirler. Nietzsche'de güç istenci hangi değerlerin konulacağını ve hangilerinin yerinden edileceğine karar veren güçtür. Güç istenci adına bu görevi adalet yerine getirir. Adalet, insanın varolanlarla ilişki tarzını haklı bir temele bağlar. Heidegger, Nietzsche'de hakikatin özünün adaletle ilişkili olduğunu savunur. Bu düşünceyi hiçbir yerde bulmak mümkün değildir, çünkü Heidegger'e göre Nietzsche bunu

³⁸ Heidegger, *a.g.e.*175

³⁹ Heidegger, *.g.ge.*176

⁴⁰ Heidegger, *a.g.e.* 182

⁴¹ Zimmerman, Heidegger and Nietzsche on Authentic t,Time, 240

⁴² Heidegger, *a.g.e.* 178

açık bir şekilde yapmaz. Heidegger, Nietzsche'nin felsefesinde adalet olarak hakikat anlayışına giden bağlantılar kurar. Ona göre Nietzsche hakikati doğru kabul-etme olarak, yani bilginin doğruluğu olarak anlar.⁴³ Adalet, değerleri yaşamın korunması ve geliştirilmesinin koşulları olarak kabul eden bir düşünme biçimidir. Bu nedenle neyin doğru sayılacağını belirleyendir. Adalet yaşamda yeni bakış açıları ve değerlendirme ilkeleri açmayı emreder. Daha yüksek ve daha yaşam geliştirici bir bakış açısı engelleniyorsa, doğru olarak kabul edilen şeyi yok eder ve tüm bu açılardan yaşamı "temsil eder."⁴⁴ Yaşamın temelinde güç istenci vardır. Güç istenci kendini temsil eden adalet formunda açar. Güç istenci kendi gücü dışında bir güce tahammül edemez, sadece kendi gücünü meşru görür ve bu nedenle adalet yoluyla konulan her değer haklı ve gereklidir. Dolayısıyla varolanların ölçülebilir, hesaplanabilir ve kullanılabilir birer meta olmasının haklı bir dayanağı vardır. Güç istenci yaşamın gelişmesi, artması ve yeni perspektiflere açılması için varolanı değer olarak belirlemeye devam etmelidir. Heidegger, burada geleneksel metafiziğin öz-varoluş ya da varolan-varolmayan çekişmesinin sona erdiğini bunun yerine varolanların kendilerini güç olarak göstermeleriyle ortaya çıkan yeni bir çekişmenin doğduğunu ifade eder. Konuyla ilgili Heidegger, Nietzsche'nin 1881 ya da 1882 yıllarına ait bir ifadesine işaret eder. Nietzsche şöyle der: "Temel felsefi ilkeler adına dünya egemenlik mücadelesinin devam edeceği zaman geliyor." Heidegger'e göre temel felsefi ilkelerin gizli birliği Nietzsche'nin metafiziğinin temel bileşenlerini oluşturur. Bu metafiziğe dayanarak modern çağın sonlanması yeni bir metafizik tarihini açar. Heidegger'e göre Batı metafizik tarihinin sona ermesiyle birlikte metafizik tamamen farklı bir mücadeleye girer. Mücadele artık varolanlara üstün gelme mücadelesi değildir. Mücadele Varlık'ın hakikati ile varolanların gücü arasında bir meydan okuma halini alır. Varolanlar bizi yegâne güç hiyerarşisi durumunda olan varolanlarla yüz yüze getirir ve Varlık'ı unutmamıza neden olur. Aslında olan şey, Varlık'ın varolanları terk etmesidir. Varlık, varolanları kendi başlarına bırakır ve böylece varlığın kendisini inkâr eder. Bu inkâr en sorulmaya değer şeye, yani Varlık olarak Varlık sorusuna yol açar.⁴⁵ Böylelikle güç istenci ve ebedi dönüşün birlikteliğinin en problemliliği açığa çıkar. Bu birliktelikle insanın Varlık'la kökensel ilişkisi tamamen ortadan kaybolur. İnsan kendini durmak bilmez bir güç istenci olarak görmeye başlar. Yine burada dikkat etmek gerekir ki, Heidegger'in başlangıçtaki güç istenci yorumu bir değişikliğe uğrar. Öncesinde

⁴³ Heidegger, *a.g.e.*138

⁴⁴ Bernhard Radloff, (2008). Machination and the Political in Heidegger's "Mindfulness", *Heidegger Studies*, 24, s. 161

⁴⁵ Heidegger, *a.g.e.* 190,191

Heidegger güç istencini, insanın kendi bilinci üzerinde hâkimiyet kurması olarak yorumlamaktadır. Şimdi ise güç istenci diğer güçler üzerinde baskıcı, dönüştürücü ve ezici bir üstünlük gösterme erkine dönüşmüştür. Bu noktayı biraz daha açmak gerekir. Çünkü Heidegger'in Nietzsche yorumunda güç istenci kavramı ilk ciltten son cilde gelene kadar ciddi bir değişime uğrar.

Heidegger'e göre Nietzsche'nin güç istenci ifadesinde istenç sözcüğü olası yanlış anlaşılmalara maruz kalmıştır. Ona göre, istenç bir şeyi arzulama, dileme türünden bir şey olamaz. Örneğin, bir kitap ya da bir motosiklet istemek bir isteme değildir. Oysa istencin amacı güç olarak belirlendiğinde sadece istencin amacı değil, istencin özsel tanımı da değişir. İstenç kendini aşan bir isteme olduğundan, kendini yeniden oluşturabilme gücüne sahip bir güç olduğu görülür.⁴⁶ Bu, istencin buyruk olma özelliğinde gizlidir. Nietzsche buyurma ile insanın üstün varlığının temel ruh halini anlar. Üstünlük sadece başkalarına karşı değil, aynı zamanda kişinin kendisine karşı da üstünlüğüdür.⁴⁷ O halde isteme, kendi buyruğunun itaatçisi olmak demektir. Burada dileme, istek duyma, arzulama anlamında bir yönelme değil, saf isteme olarak bir şeye yönelme söz konusudur. Nietzsche, istencin buyruk özelliğini sık sık tekrarlar. Ama buyruk bir eylemin gerçekleştirilmesine yönelik bir talimat ya da direktif değildir.⁴⁸ Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüş'te* "güç istenci buldum, canlının olduğu her yerde ve hizmetkârların iradesinde de efendi olma arzusu" der.⁴⁹ Burada isteme bey olmayı istemedir. Böyle bir isteme hizmet edenin isteminde de vardır. Ama bu hizmetkâr rolünden çıkması anlamında değil, buyruk verip kullanacağı bir şeyin olmasını isteme anlamındadır.⁵⁰ Bununla birlikte, insan burada rastgele dürtüler ve arzular yoluyla şeylere keyfi bir baskı uygulayarak efendi olmaz. Efendi olmak, her şeyden önce, gücün özünün güçlenmesi uğruna kişinin kendisini bir buyruğa teslim etmesi anlamına gelir.⁵¹ Heidegger, Nietzsche derslerinin sonlarında güç istencinin buyurma özelliği üzerinde yine durur, ancak bu kez güç istencinin üstünlüğü ve hâkimiyeti varolanların tümüne yıkıcı ve yok edici bir biçimde yönelmiştir.

Heidegger güç istencinin yıkım metafiziği olduğunu yine Nietzsche'nin metinlerine yönelerek çözümler. *Böyle Buyurdu Zerdüş'tün* girişinde Nietzsche "bakın, size üstinsanı öğretiyorum! Üstinsan yeryüzünün anlamıdır. İstenciniz

⁴⁶ Heidegger, *Nietzsche, Vol. 1, the Will to Power as Art*, 41,42

⁴⁷ Heidegger, *Nietzsche: Vol. III, the Will to Power as Knowledge and Metaphysics*, 151,152

⁴⁸ Heidegger, *Nietzsche, Vol. 1, the Will to Power as Art*, 41

⁴⁹ Friedrich Nietzsche, (2016). *Böyle Buyurdu Zerdüş'te*, (Çev: Murat Batmankaya), İstanbul: Say, s. 137

⁵⁰ Heidegger, *Nietzsche'nin Tanrı Öldü Sözü ve Dünya Resimler Çağı*, 30

⁵¹ Heidegger, *Nietzsche: Vol. III, the Will to Power as Knowledge and Metaphysics* 228

demeli ki: Üstinsan yeryüzünün anlamı.”⁵² Heidegger'e göre "istenciniz demeli" ifadesi şu anlama gelir: İstenciniz güç istenci olsun. Burada varlığa buyruk verilir ve buyruk güç istenci olduğundan, Varlık bir tür güç istenci haline gelir. Üstinsan olmanın amaç ve anlamının nedeni güç istencidir. Artık amaç kendinde varolan bir şey değildir, amaç değer sözüyle eşdeğerdir. Değer, güç istenci tarafından konulan koşuldur. Öznelliğin en yüksek koşulu kendi mutlak iradesine yetki vermesidir. Böyle bir istenç, bir bütün olarak varlıkların ne olduğunu ortaya koyar ve ilan eder.⁵³ Güç istencinin amacı daha fazla güçtür. Daha öncesinde otoriter bir erk olmayan güç istenci şimdi tam tersine yıkıcı ve hâkimiyet kurucu bir güç haline dönüşür. Burada insanın kendi üzerinde bilinçli bir hâkimiyeti değil, varolan her şey üzerinde sömürücü bir hâkimiyeti söz konusudur. Yine de güç kendisine yeni değerler koymaya devam eder. Çünkü güç istencinde yaşamın artması ve korunması esastır. Oysa Heidegger'e göre her şeye değer biçen bu düşünme biçimi yaşamı yüzeysel ve sığ bir yere dönüştürür. Varolan her şey güç istenci tarafından değerlendirilen ve koşullara göre değerden düşürülebilen nesnelere dönüşür. Heidegger, değerleyici düşüncenin güç istenciyle ilişkilendirilmesinin bir kanıtı olarak *Güç İstenci*'nin 14 numaralı pasajına işaret eder. Nietzsche şöyle der: "Değerler ve bunların değişimi, değerleri koyanların gücündeki artışa bağlıdır." Bu ifadeden hareketle Heidegger, "güçteki artış"ın gücün öz-güçlenmesi anlamında güç artışı olduğuna dikkat çeker. Güç, kendi özünde ancak hâlihazırda ulaştığı güç düzeyini aşıp üstesinden gelebilirse yoluna devam edebilir. Daha fazla güç olduğu sürece bir güç olabilir.⁵⁴ Geline bu noktada güç istenci biçiminde varolan insan, her şeyin tek ve gerçek hükümdarı olur. İnsan kendini değerleyici güç istenci olarak bütününde varlığın merkezine yerleştirir. Bütün değer biçmeleri ve değerlerin yıkımını güç istencine bağlar. Nietzsche güç istenci ilkesi ile metafiziğin ya da nihilizmin üstesinden gelemeyen, aksine metafizik bir çıkmazda hapsolür. Heidegger "Nietzsche'nin nihilizm anlayışı nihai olarak nihilisttir"⁵⁵ diyerek, onun başarısızlığını ve karşı çıktığı şeye bağlılığını vurgular.

Sonuç

Heidegger'in Nietzsche'ye yönelimi ve yorumları kendi felsefi ve siyasi düşüncesi ile yakından ilişkilidir. Nietzsche üzerine çalışmalarının başından

⁵² Heidegger, *a.g.e.* 216,217

⁵³ Heidegger, *a.g.e.* 227

⁵⁴ Heidegger, *Nietzsche, vol. IV, Nihilizm*, 7

⁵⁵ Heidegger, *a.g.e.* 22

beri onu metafizik bir düşünür olarak ilan eder. Nietzsche'nin gerçek felsefesini özellikle yayımlanmamış notlarından ve metinlerinden hareketle ortaya koymaya çalışır. Bu uzun ve zorlu yolda Heidegger'in güzergâhı şöyle belirlenebilir: Nasyonal Sosyalizm'le ilişkisi, Nietzsche'ye yönelimi, kendi temel ontolojisinin rehberliğinde Nietzsche'yi anlama ve yorumlama girişimi; ardından düşünsel kavrayışında yaşadığı "dönüş" ve Nasyonal Sosyalizm'le şiddetli bir kopuş içine girmesi ve bunun sonucunda Nietzsche yorumunun seyrinin Varlık'ın hakikati, makineleşme ve yıkım metafiziği yönünde ilerlemesi. Bu süreç, Heidegger'in neden iki farklı Nietzsche ortaya koyduğu ve bu ifadenin içinde barındırdığı düşüncelerin nasıl anlaşılır kılınacağı noktasında bir rehber olarak görülebilir. Ayrıca Heidegger'in Nietzsche yorumunda bu süreci ve değişkenli yapıyı dikkate almak karmaşık ve karşıt düşünceleri anlamak açısından da önemlidir.

Heidegger'in iki farklı Nietzsche ile tanışmamıza yol açan yorumlarının temelinde güç istenci ve ebedi dönüş kavramlarının ayrıcalıklı bir yeri vardır. Her iki kavram Nietzsche'nin felsefesini metafizik bir yapıya büründüren temel kavramlardır. Heidegger'in Nietzsche'ye hem dostane bir tavırla yaklaştığı dönemde hem de eleştirilerini sertleştirdiği dönemde bu iki metafizik kavram merkezi konumdadır. İlk önce Heidegger Nietzsche'yi anlama ve tamamlama çabasıyla yorumlar, sonrasında ise Heidegger'in Nasyonal Sosyalizm'den kopuşu ve Varlık anlayışındaki dönüşü nedeniyle düşünsel bir değişimle birlikte Nietzsche'yi son metafizikçi olarak ilan eder. Nietzsche, Sokrates sonrası filozoflar gibi Varlık'ı ve insanla bağına anlamayan ve sorgulamayan bir düşünürdür. Nietzsche'nin insana güç istenci olarak yüklediği en yüksek değer, insanın varoluş dünyasına büyük bir yıkım ve anlamsızlık getirmiştir.

KAYNAKÇA

- Bernasconi, Robert. (2013). Heidegger, Nietzsche, National Socialism: The Place Of Metaphysics in the Political Debate of the 1930s, In François Raffoul ve Eric S. Nelson (Ed), *The Bloomsbury Companion to Heidegger* (pp. 40-55). London: Routledge
- Carr, David, (1995). The Question of the Subject: Heidegger and the Transcendental Tradition, *Human Studies*,17/4, 403-418
- Fried, Gregory, (2015). *The King is Dead: Martin Heidegger After the Black Notebooks*, In I. Farin and J. Malpas (Eds.). *Reading Heidegger's Black Notebooks 1931-1941*, (pp. 45-58). USA: MIT
- Haase, Ullrich, (2007). Δ#κη and *Iustitia*, or: Between Heidegger and Nietzsche, *Journal of the British Society for Phenomenology*, 38/1, 18-36
- Heidegger, Martin, (1984). *Nietzsche, Vol. II, the Eternal Eecurrence of the Same*, (David Farrell Krell, Trans.), New York: Harper and Row
- Heidegger, Martin, (1993). Letter to the rector of Freiburg University, In Richard Wolin (Ed.). *The Heidegger Controversy: a Critical Reader* (pp. 61-66). Cambridge, MA: MIT
- Heidegger, Martin, (1979). *Nietzsche, Vol. 1, the Will to Power as Art*, (David Farrell Krell, Trans.), New York: Harper and Row
- Heidegger, Martin, (1982). *Nietzsche, Vol. IV, Nihilizm*, (David Farrell Krell and Joan Stambaugh, Ed. And Trans.), San Francisco: Harper & Row
- Heidegger, Martin, (1987). *Nietzsche: Vol. III, the Will to Power as Knowledge and Metaphysics*, (Joan Stambaugh, David Farrell Krell, and Frank A. Capuzzi, Trans.) New York: Harper and Row
- Heidegger, Martin, (2001). *Nietzsche'nin Tanrı Öldü Sözü ve Dünya Resimler Çağı*, (Çev. Levent Özşar), Bursa: Asa
- Heidegger, Martin, (1973). *The End of philosophy*, (Joan Stambaugh, Trans.), New York: *Harper & Row*
- Heidegger. Martin, (2011). *Varlık ve Zaman*, (Çev. Kaan Ökten), İstanbul: Agora
- Inwood, Michael, (1997). *Heidegger a Very Short Indroduction*, New York: Oxford University
- Krell, David Farell, (2002). Heidegger, Nietzsche, Nazizm, Ahmet Demirhan (Ed.). *Heidegger ve Nazizm* (ss. 137-158). Ankara: Vadi

HEIDEGGER'İN İKİ NIETZSCHE'Sİ
Feyruze CILIZ

Magnus, Bernd, (1970). *Heidegger's Metahistory of Philosophy, : Amor Fati, Being and Truth*, Springer Netherlands: Springer science business media dordrecht

Nietzsche, Friedrich, (2016). *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, (Çev: Murat Batmankaya), İstanbul: Say

Parra, Jose Daniel, (2019). *Heidegger's Nietzsche European Modernity and the Philosophy of the Future*, Lexington Books: Lanham

Pippin, Robert B. (1991). Nietzsche, Heidegger, and the Metaphysics of Modernity, In Keith Ansell-Pearson (Ed.). *Nietzsche and Modern German thought* (pp. 170-289). London: Routledge

Radloff, Bernhard, (2008). Machination and the Political in Heidegger's "Mindfulness", *Heidegger Studies*, 24

Rockmore, Tom, (1991). *On Heidegger's Nazism and Philosophy*, Berkeley: University of California

Schrift, Alan, (1990). *Nietzsche and the Question of Interpretation*, New York: Routledge

Toby. Smith, (2006). *Nililism in Nietzsche, Heidegger and Levinas*, Unpublished Doctoral Thesis Durham University, Durham

Zimmerman, Michael E. (1977). Heidegger and Nietzsche on Authentic time, *Cultural Hermeneutics*, 4/3, 239-264

Zimmerman, Michael E. (2019). Heidegger'in Nietzsche Yorumunun Gelişimi, Sadık Erol Er ve Volkan Ay (Eds.), *Heidegger'in Nietzsche'si İçinde*, (ss. 232-255). İstanbul: Ayrıntı